

«LA DAURADA PARMÈLIA BRODA EL MUR»:
MARIA ÀNGELS ANGLADA I CAMILLO SBARBARO

ENTORN DEL TÍTOL

En el treball *A l'entorn de la Poesia. Notes sobre la inspiració i techné*, Anglada ens parla de la seva concepció de la poesia, de la seva art poètica, i diu:

El ritme que em va començar de perseguir, també a mi, a la infantesa, en una vella casa de Vic, al carrer de la Riera, i sobretot al seu gran i una mica selvàtic jardí, a l'escala coberta de gessamins —recordada al cap de molts anys en el poema «Record de Vic des d'Esparta»— i en una paret amb heura que surt a gairebé tots els meus llibres.

Em penso que Anglada va trobar un paral·lel d'aquesta seva paret amb heura en la daurada parmèlia que broda el mur de Sbarbaro. S'hi va reconèixer i s'hi va identificar fins al punt que el va voler fer protagonista d'una de les seves narracions breus. El mot «parmèlia» no és al Fabra, ni a l'Alcover, apareix per primera vegada a la primera edició del DIEC. Potser per obra d'Anglada?

A més d'aquesta evocació de la casa de la infantesa d'Anglada —que em plau de fer a Vic—, el pretext del títol em serveix per explicar de quina manera ella regirava en el seu dedins, fins que en sortia en forma de peça literària, aquella poesia i aquells poetes que estimava i admirava. El cas de Camillo Sbarbaro és només un cas d'estudi aplicable a molts d'altres, a tots els altres poetes, diria, que Anglada va llegir i aprofundir tot al llarg de la seva vida. Així és que el meu discurs pretén resseguir el procés angladià de composició literària.

Primer és el descobriment i el coneixement d'un autor i una obra. Tot seguit pot donar-se que Anglada vulgui fer partícips d'aquesta descoberta els altres; així en surt un article d'opinió, de crítica literària, en un dels diaris o setmanaris que freqüenta. Si es tracta d'un autor no català, Anglada sent la necessitat de traduir-ne el text, sencer

o fragmentari, així la coneixença esdevé molt més íntima. Conserva la traducció. Se serveix de la traducció i de l'article de diari per confegir un llibre, ja sigui d'assaig, ja sigui de traducció. No en té prou. El poeta o l'obra del poeta acaba esdevenint matèria de creació. És així que les obres de Maria Àngels Anglada estan interrelacionades estretament i es pot seguir el fil creador des dels inicis. És així que l'obra d'Anglada esdevé diversa de gèneres, i complexa, i moderna, de plena vigència en el panorama de la literatura contemporània.

PAISATGE AMB POETES

Data de 1988, *Paisatge amb poetes*, una antologia de literatura italiana confeigida a partir del paisatge, una aproximació a allò que avui anomenaríem paisatges literaris. Sense cap pròleg que l'acompanyi, només després d'unes breus «Reconeixences», Anglada comença *in medias res* la descripció d'una sèrie de ciutats i de territoris de la península italiana, que ella estima, a través de la veu de poetes, que ella coneix i valora, i que tradueix al català. Gràcies a aquesta obra podem dibuixar la Itàlia de Maria Àngels Anglada i podem llegir una antologia de la literatura italiana de Maria Àngels Anglada.

Sengles citacions de Tomàs Garcès i de Josep Pla apareixen a l'encapçalament dels capítols sobre «Florència», «Ciutats del Po» i «La Riviera Ligur», de *Paisatge amb poetes*, al costat de citacions de Diego Valeri, Umberto Saba, Pier Paolo Pasolini i Giorgio Bassani que obren d'altres capítols de l'obra. És una mirada al paisatge a dues veus, la de la mateixa llengua del país, la italiana, i la nostra, la catalana. Com en un mirall.

Al *Paisatge amb poetes* els paisatges tenen nom propi d'autor, com per exemple en el cas de Venècia: «La cara radiant: Diego Valeri, Aldo Palazzeschi», «El rostre nocturn: Cardarelli» i «La visió dels dos rostres: Alfonso Gatto». La breu monografia d'un lloc d'un autor que apareix en el volum dedicat a Itàlia, amb poques excepcions, dóna pas al recorregut d'un lloc a través de diversos autors en alguns dels capítols.

Hi ha un doblot d'aquesta obra, *Paradís amb poetes*, que s'ocupa de la terra i la literatura grega, clàssica i contemporània. Va ser publicada l'any 1993, cinc anys després. Les dues obres de Maria Àngels Anglada sobre la literatura italiana i la literatura grega són una bona guia de viatge de la terra italiana, de la terra grega. Anglada ofereix en una llengua catalana depurada la mirada de l'entorn, tant la seva pròpia, com la que ha traduït i recollit dels altres. Anglada gaudeix del plaer d'observar un paisatge, una plaça, un monument, un racó de cel, a través de la mirada de l'altre, que enriqueix la seva pròpia, que enriqueix finalment la del lector. Anglada suma mirades sobre un mateix espai. Però no solament això.

Es poden trobar articles a diversos mitjans que es troben a l'origen de totes dues obres. Un exemple només, l'article «Pier Paolo Pasolini, poeta», publicat a la revista *Canigó* el 13 de maig del llunyà 1972, és reutilitzat en el capítol dedicat a Roma. I així molts d'altres.¹

1. Per exemple: «Lletres Catalanes. Josep Pla i Cesare Pavese» a *Hora Nova*, núm. 110 (14/20-III-1979), p. 7, i després a «Paisatges amb poetes. Torino: Cesare Pavese (I). Josep Pla, Pavese i el 'mal d'ofici'», publicat a *Hora Nova*, núm. 468 (24/30-VI-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 30 (juny de 1986), p. VII. «Paisatges amb poetes. Florència: Franco Fortini i Carlo Betocchi», publicat a *Hora Nova*, núm. 452 (4/10-III-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 26 (febrer de 1986), p. IX. «Paisatges amb poetes. Sicília (I): Quasimodo i Riba, dues aproximacions a Grècia», publicat a *Hora Nova*, núm. 455 (25-31-III-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 27 (març de 1986), p. X. «Un viatge a les arrels, amb Attilio Bertolucci» a *Hora Nova*, núm. 376 (22/28-VIII-1984), p. IV. «Paisatges amb poetes. Sicília: Salvatore Quasimodo i Salvador Espriu», publicat a *Hora Nova*, núm. 464 (27-V/2-VI-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 29 (maig de 1986), p. VII-VIII. «Paisatges amb poetes. La poesia política de Cesare Pavese», publicat a *Hora Nova*, núm. 474 (12/18-VIII-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 31-32 (juliol-agost de 1986), p. IX. «Paisatges amb poetes/6. El Torí de Cesare Pavese (i III)», publicat a *Hora Nova*, núm. 486 (4/10-XI-1986); *Papers Empordanesos. Suplement Literari i Cultural*, núm. 34 (octubre de 1986), p. IV. També en fa un article el mateix any

I al seu torn, els dos grans eixos que apareixen en aquestes dues obres d'Anglada, la literatura i el paisatge, o els paisatges literaris, havien de donar pas a dues obres més que Anglada no va tenir temps d'enllestir i que van quedar inèdites. Anglada va traduir més poemes d'autors italians que els que apareixen, fragmentàriament quasi sempre, a *Paisatge amb poetes*. Entre els seus papers per publicar va deixar un plec, ben ordenat, sota l'epígraf *Poetes italians* i aquesta nota explicativa inicial: «La majoria d'aquests poemes els vaig traduir durant la preparació del llibre *Paisatge amb poetes*: la tria, doncs, és fruit de les necessitats literàries d'aquell assaig. Els poemes són ordenats per ordre cronològic, des de Diego Valeri (1887 – 1976) fins a Maria Luisa Spaziani (1924).» Són 21 poetes i 46 poemes els que formen aquesta antologia inèdita. Són: Diego Valeri, Camillo Sbarbaro, Angelo Barile, Giorgio Vigolo, Carlo Betocchi, Sergio Solmi, Salvatore Quasimodo, Alfonso Gatto, Attilio Bertolucci, Vittorio Sereni, Mario Luzi, Alessandro Parronchi, Giorgio Bassani, Cesare Pavese, Siro Angeli, Franco Fortini, Margherita Guidacci, Bartolo Cattafi, Elio Filippo Acrocca, Elena Clementelli i Maria Luisa Spaziani. Dels 21 poetes de l'antologia, només dos no els he sabut trobar en el volum d'assaig, es tracta de Siro Angeli i Bartolo Cataffi. I s'ha de tenir present, a més, que a l'assaig *Paisatge amb poetes* també apareixen alguns prosistes.

Al volum *Paisatge amb poetes* hi ha citacions o fragments de poemes de 34 autors. Són aquests que segueixen, tal com l'autora els ordena en el quadre cronològic final, dividit en quatre apartats: 1) Ceccardo Roccatagliata, Umberto Saba, Aldo Palazzeschi, Clemente Rebora, Dino Campana; 2) Vincenzo Cardarelli, Diego Valeri, Camillo Sbarbaro, Angelo Barile, Giuseppe Ungaretti, Giorgio Vigolo, Eugenio Montale, Adriano Grande; 3) Carlo Betocchi, Sergio Solmi, Salvatore Quasimodo, Leonardo Sinisgalli, Alfonso Gatto, Attilio Bertolucci, Giorgio Caproni, Mario Luzi, Menicanti, Alessandro Parronchi, Giorgio Bassani, Franco Fortini, Margherita Guidacci;

que apareix al llibre amb alguns materials del llibre i alguns de nous, «*Les Cartes d'Itàlia* de Pla i els poetes italians», publicat a la *Revista de Girona*, 128 (1988).

i 4) Cesare Pavese, Andrea Zanzotto, Pier Paolo Passolini, Elio Filippo Acrocca, Elena Clementelli, Maria Luisa Spaziani, Giovanna Bemporad, Eglío Pagliarini. No l'inclou en la llista final, però Vittorio Sereni també apareix en el volum, quan descriu la Riviera Lígur.²

Tal com explica Anglada, la majoria dels poemes de l'antologia ja els va utilitzar a *Paisatge amb poetes*. N'he comptat una vintena, dels quaranta-sis que formen l'antologia. Alguns, pocs, d'aquests poemes són traduïts sencers a *Paisatge amb poetes*, és el cas de «Octubre a Venècia» de Diego Valeri; «Una vegada» de Sergio Solmi, que inclou al capítol dedicat a Milà; «Església veneciana» i «Via Appia» d'Alfonso Gatto, als capítols dedicats a Venècia i a Roma respectivament; o «Les gavines» de Giorgio Bassani, en el capítol de Ferrara, per exemple. Però majoritàriament, a *Paisatge amb poetes*, Anglada utilitza només fragments de poemes i ho fa de diferents maneres. A vegades en transcriu uns quants versos que destaca del seu discurs i transcriu a part, però sovint en menciona algun vers que insereix enmig del seu propi discurs. Un mateix poema pot aparèixer tallat en diferents parts i amb versos suprimits de l'endemig.

CAMILLO SBARBARO

I així arribem a Camillo Sbarbaro, perquè el cas que acabo d'explicar és el cas del poema de Camillo Sbarbaro «Escassa llenca de terra que orla el mar» del seu recull *Rimanenze*. Però abans del poema, parlaré un moment de l'autor. Camillo Sbarbaro va néixer a Santa Margherita Ligure l'any 1888 i va morir a Spotorno, també a la Ligúria, l'any 1967. La seva mare va morir quan ell tenia cinc anys. Va ser la germana gran, Maria, qui es va ocupar d'ell i de la germana petita Clèlia. Poeta, hel·lenista i botànic, va reunir una col·lecció

2. Sobre aquestes dues obres dedicades a Itàlia i a Grècia, es pot consultar el meu treball «Paisatges literaris a l'obra assagística de M. Àngels Anglada». Dins *II Premi de Narrativa M. Àngels Anglada*. Figueres: Institut Ramon Muntaner, 2005, p. 48-65.

considerable de líquens, dels quals va descobrir moltes espècies noves. Va ser soldat a la Primera Guerra Mundial. Un cop acabada, va ensenyar grec en un institut, però va haver de renunciar a continuar perquè va refusar de formar part del Fascio. A partir d'aquell moment es va guanyar la vida fent classes particulars de grec i llatí, fent traduccions i col·leccionant els líquens que venia a universitats i museus americans i europeus. En els darrers anys de la seva vida, quasi no va abandonar mai la Ligúria, la seva petita pàtria.

El seu primer recull de poemes *Resine* fou publicat l'any 1911 i no es va incloure en l'edició definitiva de la poesia de Sbarbaro *Poesie* de l'any 1971, cinc anys després de la mort del poeta. El segon recull, *Pianissimo*, és de 1914. Les seves proses, *Trucioli*, veuran la llum l'any 1920, a Florència. Un nou recull de proses amb el títol de *Liquidazione* es publicarà l'any 1928. Viatja a l'estranger sobretot entre aquest any i 1933. I escriu *Calcomanie*, que per causa de la censura no podrà publicar-se fins l'any 1940. Escriu a la premsa i tradueix. A *Rimanenze*, de l'any 1955, recull els seus darrers poemes. Als darrers anys de vida, la seva activitat literària es centra en la prosa: *Fuochi fatui* (1956), *Gocce* (1963), *Il Nostro* (1964), *Contagocce* (1965), *Bolle di sapone* i *Vedute di Genova* (1966), *Quisquillie* (1967). Va traduir clàssics grecs com Èsquil, Sòfocles, Eurípides, Herodot o Pitàgoras, i també clàssics francesos com Molière, Stendhal, Balzac, Maupassant, Flaubert o Zola.³

Expert en líquens, va catalogar 127 noves espècies, una vintena de les quals porten el seu nom.

3. Sobre Sbarbaro es pot consultar: C. SBARBARO. *L'opera in versi e in prosa*. Garzanti, 1999; G. BARBERI SQUAROTTI. *Camillo Sbarbaro*. Mursia, 1971; P. V. MENGALDO. *Poeti italiani del Novecento*. Mondadori, 1997, p. 317-321; V. COLETTI. *Prove di un Io minore. Lettura di Sbarbaro-Pianissimo 1914*, Bulzoni, 1997; E. CITRO. *Sbarbaro e Campana. Lo sguardo e la visione*. Il melangolo, 1994; G. SAVOCA. *Concordanza delle poesie di Camillo Sbarbaro*, Olschki, 1989.

LA RECREACIÓ DE SBARBARO

No he sabut trobar cap article de revista o de diari en el qual Anglada parli de Sbarbaro. Però Sbarbaro apareix a l'obra angladiana feta en prosa i en la feta en vers, en l'obra de creació, en l'obra assagística i en l'obra de traducció. Tot seguit ho veurem. És a dir, Anglada va utilitzar Sbarbaro l'any 1988 a *Paisatge amb poetes*, on apareixen traduïts fragments dels seus poemes i es passeja de la mà de Sbarbaro i del seu amic Angelo Barile per la Ligúria; retorna a Sbarbaro al recull de narracions *La daurada parmèlia i altres contes*, de 1991, on recrea la vida de Sbarbaro en la narració que dona títol al recull i que precedeix la traducció d'una prosa de Sbarbaro, *Líquens*, epilogada amb una breu nota sobre l'autor italià; finalment, selecciona i tradueix dos poemes de Sbarbaro per a l'antologia inèdita, *Poetes italians*, «La nena que camina sota els arbres» i «Escassa llenca de terra que orla el mar».

El poema de Sbarbaro, que a l'antologia d'Anglada és traduït sencer, és utilitzat per l'escriptora a les pàgines 153-154 de *Paisatge amb poetes* en sis fragments que oscil·len entre tres i sis versos. El poema ens ofereix també la possibilitat de comprovar un altre aspecte interessant: el de les variants que Anglada introdueix en la traducció que ha preparat per a l'antologia que no ha vist mai la llum. El començament del poema és evocat per Anglada:

Escassa llenca de terra que orla el mar,
tanca l'esquena àrida de les muntanyes;
excavada d'inesperats rius; mossegada
per la sal, com anella d'ancoratge;
travessada de la fersa; combatuda
pels vents...
altar de pedra ets, entre cel i mar,
alçada on la canícula crema
aroma d'herbes silvestres.

El sisè vers és incomplet i el setè és omès en el volum *Paisatge amb poetes*, com es pot veure pels punts suspensius, i continua al

vuitè. A l'antologia, Anglada fa canvis: afegeix l'indeterminat «una» davant el mot «anella»; transcriu en negreta el mot italià «fersa»; «pels vents» esdevé «dels vents»; «alçada» esdevé «alçat» i «silvestres» es converteix en «boscanes». Més endavant uns «tossals» són canviats per uns «turons», i un «mesclar» per un «barrejar». Però on realment la mà d'Anglada intervé intensament és cap al final del poema, que a l'antologia traduï així:

Jo pagà, al teu numen consagraria,
Ligúria, si visqués de la xarxa,
vermells rogers a l'alga boquejants;
o la tanca de llimoners al sol,
si tingués fruiterar; el test de clavellina,
si altra cosa no tingués:
els béns que tu dones t'oferiria.
El darrer rem, vell mariner,
et penjaria.
Que no t'escauen, per parlar de tu, les paraules:
el crit del gavià entre l'escuma
la còlera del mar entre els esculls
és el sol cant que s'acorda amb tu.
Tant de bo fos, al teu sòl, terròs que germina
un bri d'herba. Fos pi
arrapat a la teva tosca, a qui, per la crinera
passa la mà esquerpa l'aquiló.
Raïm m'abrusés a les teves pedres.

A *Paisatge amb poetes*, Anglada introdueix el penúltim fragment que citarà d'aquest poema així:

Sbarbaro, si fos pagà, ens diu:
oferiria al teu numen
si visqués de la xarxa
vermells rogers ... si fos vell mariner
l'últim rem. Tant de bo fos pi arrapat
a la terra tosca, o raïm que em cogués
a les teves pedres.

I finalment, després d'una breu digressió, continua amb aquests tres versos:

el crit del gavià entre l'escuma
la còlera del mar sobre els esculls
és el sol cant que s'adiu amb tu.

És probablement l'exemple més extrem, que ens mostra de quina manera Anglada es fa seva la veu del poeta admirat i la modula al seu gust: recrea el poema original i l'adapta a la seva pròpia veu. És una reescriptura per admiració, com la *imitatio* dels llatins envers els grecs, o dels autors del renaixement envers els clàssics grecollatins.

Però és que aquest poeta, Camillo Sbarbaro (1888 – 1967), és protagonista, a més, d'un conte d'Anglada, justament del que dóna nom al recull *La daurada parmèlia i altres contes*, publicat per primera vegada l'any 1991. El conte va seguit d'una traducció de la mateixa Anglada d'una prosa de Sbarbaro, «Líquens», que forma part de *Trucioli*. En una nota final, Anglada ens explica:

Camillo Sbarbaro, gran poeta lligur, va ser també un excel·lent hel·lenista i un botànic tan modest com conegut internacionalment per les seves recerques sobre els líquens, dels quals descobrí moltes espècies noves. Es guanyà força temps la vida recollint i venent líquens a universitats estrangeres; en temps del feixisme, fins i tot aquesta activitat el féu sospitós.

La narració «La daurada parmèlia» és plena de referències dels poemes de Sbarbaro que Anglada traduí, és una recreació d'aquests poemes i dels poemes dels altres poetes que ornem la riviera lligur, aquella petita pàtria. A l'antologia inèdita, Anglada va traduir un poema també de *Rimanenze* de Sbarbaro:

LA NENA QUE CAMINA SOTA ELS ARBRES

La nena que camina sota els arbres
no té res més que el pes de la seva trena,
un fil de cançó a la gorja.
Canta sola
i salta pel carrer; no sap encara
que mai un bé més gran no el tindrà pas
que aquell xic d'or vivent damunt l'esquena,
que aquell goig a la gorja.

A nosaltres, que no tenim cap més
felicitat fora de les paraules,
i no aquell foc encès, i no la molta
esperança que fa gran el seu cor,
si no és demanar massa, arrabasseu-nos
primer la vida que aquell únic bé.

Aquest poema el trobem reelaborat en un paràgraf de «La daurada parmèlia», aquest que diu així:

En canvi, sempre ha guardat les paraules, brillants com estrelles en un cel allunyat de les ciutats. No, no és que ho pensi ara que és gairebé un vell. Ho va saber molt aviat, que eren la seva única possessió. D'ençà del dia llunyà que es va mirar aquella altra noia, una nena, una *bambina*, que passava saltant i cantant, sota els arbres, amb molta esperança al cor, va sospitar; el poeta tenia trenta-quatre anys i ja pensà, i així ho va escriure, que ell no tenia els tresors de l'adolescent: ni l'esperança, vent que infla les veles del cor, ni aquell or viu dels cabells damunt el coll gràcil, només les paraules.

Just al final del conte, Anglada torna a evocar aquest poema:

Després ha anat a retrobar-se, en somnis, amb la *bambina* que camina sota els arbres, un fil de cant a la gorja i una trena, daurada com la parmèlia, a l'esquena mòrbida i fina.

I abans d'aquest final evoca el fragment de Camillo Sbarbaro, «Líquens», que ella mateixa va traduir com a complement de la seva prosa. Deia Sbarbaro:

Fins que vaig ancorar als líquens: port al qual ja em destinava un vers del meu primer llibret: «la daurada parmèlia la paret broda». (La «daurada parmèlia» és, damunt els murs i escorces, el més obvi i festós dels líquens.)

I així ho va recrear Anglada:

La germana entra sense fer fressa, li treu suaument les ulleres, mig caigudes, i, abans d'apagar el llum, posa una fulla seca com a punt del llibre; aquesta nit el poeta n'havia triat un dels seus: Alceste, d'Eurípides, traducció de Camillo Sbarbaro. Clèlia s'estima més, en canvi, el primer llibre de poemes del seu germà, perquè hi troba la frescor i el record dels anys escolars, i un pressentiment de la seva tasca de col·leccionista:

«la daurada parmèlia broda el mur.»

La parmèlia, el més vistent dels líquens.

El vell poeta s'ha remogut al llit entre la vetlla i el son, i li sembla sentir una veu —Dina, Clèlia?— que repetia, com una música, un dels seus versos:

«la dorata parmèlia il muro incrosta.»

No el va traduir ni al *Paisatge amb poetes*, ni a l'antologia inèdita, però el poema titulat «Versi a Dina», és també reutilitzat en la narració sobre Sbarbaro. Aquest fragment és una recreació de la primera, segona i darrera estrofes del poema:

Un rostre mai no oblidat, una casa blanca, de persianes verdes, damunt el mar de Loano, volen desmentir aquesta sensació de solitud: records esdevinguts ara petites llumenetes sobre la foscor del temps, com les cuques de llum —no gaire lluny de la platja de Nervi— que havien mirat Dina i ell, un temps feliç i breu. «Fins quan —es pregunta— em serà fidel el record? El carrer, amb color d'estiu i de mar, on vaig trobar-la per primer cop, el poble somniat, potser ja no el reconeixeria. Les pa-

raules sí que em resten: els seus mots, que ella segurament ha oblidat; sobretot, però, la nit amb les cuques de llum —que ara han mort els herbicides— i, l'endemà, l'estrident cant de les cigales. Potser, anys enllà, tot plegat em semblarà somniat, perquè és subtil la línia que separa la vida dels somnis, petit deixant darrera una barca com les que solcaven el mar de Santa Marguerita Ligure.»

Aquest és el poema al qual fa referència, en la traducció que he fet amb l'ajuda de Francesca R. Uccella:

La trama de les cuques de llum records
damunt el mar de Nervi, la meva primera dolçor?
(poble dels somnis on vaig ser
ahir i que ja no reconeix el cor).

Potser. Però el gest que et talla dins,
jo no el recordo; i destil·len en mi dolces
paraules que no saps que has dit.

Extrema decepció dels amants!
en va barrejaren les vides
encara que el bé supervivent, els records,
són mans que no arriben a tocar-se.

Cadascú resta amb la seva perduda
felicitat, una mica sorprès i sol,
pel món buit de significat.
Mel secreta de la qual s'alimenta;

fins que també el record es consumeix
i tot és com si no hagués estat.
Oh, com poca cosa el que fou
del que no fou divideix!

Menys
que el deixant de la nau aigua d'aigua.

Hauran estat
les cuques de llum de Nervi, les cigales
i la casa damunt el mar de Loano,
i tota la meva poca joia — i tu-
fins que em destrossi aquest recordar.

Anglada col·leccionava poemes preciosos, com Sbarbaro col·leccionava líquens. No és el sol tret comú dels dos escriptors. Anglada se sentia bé en la companyia de Sbarbaro, poeta, hel·lenista, botànic, arrelat a la seva petita pàtria banyada per la Mediterrània, perseguit pel feixisme, amb una obra plena de desolació, d'amor per la terra, per la família, de la nostàlgia que fa viu el record i la memòria, «present-evocació, passat-elegia», de veneració per la paraula, el poeta «de la terra aspra», que li fa pensar en Salvador Espriu, poeta que Anglada reivindicà sempre (recordem el poema que li dedicà l'any 1995, en el desè aniversari de la seva mort). L'evocació final que Anglada fa de Sbarbaro a *Paisatge amb poetes* resumeix allò més important per a Anglada, que troba a Sbarbaro: «que considera la poesia com una “gota rara i calenta com la sang”, demana només — als déus i al sol — allò que li fou atorgat: perdre la vida abans de veure's privat de l'únic do que li calia, “l'única felicitat de la paraula”.»

MARIÀNGELA VILALLONGA